

‘ಮಕ್ಕಳು ಹಿಡೀಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಕೆ ಅಂದೋ...’ ಎಂದು ಯಾವುದೂ ಅರ್ಥ
ಒಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಹಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕ.

ನಾಲ್ಕೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಹಳ್ಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಮೈಸೂರಿನತ್ತ
ಮುಖ ಮಾಡಿ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ. ಈ ತನ್ನ ಊರು ಬಿಡ ಬೇಡ ಎಂದು ಕರುಳು
ನುಲಿಯಿತು. ಮಣ್ಣಿನ ಮಮತೆ ತುಂಬಾ ಗಟ್ಟಿ. ನಿನ್ನ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಹೊಲದ
ಯಲಚಿ ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲೇ ಉರುಳಿಕೊಂಡು ಆ ನೆಲದ ಸ್ವಾದ ಹೀರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ.
ಅಲ್ಲೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿತ್ತು ಅವನನ್ನು ಹೆತ್ತವರ ಸಮಾಧಿ. ಅವನ ತಾಯಿ, ತಂದೆಯರ
ವೃಂದಾವನ ಅವನೇ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ. ತಂದೆ ಸತ್ತು
ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ಸತ್ತರೂ, ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವಂತೆ ಅವನು
ಮಾಡಿದ್ದ. ವೃಂದಾವನಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೋಣಾಕಾರದ ಗೂಡು ಮಾಡಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ
ಕುಸುಬೆ ಎಣ್ಣೆ ಸುರಿದ ಪ್ರಣತಿ ಇವನೇ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ದೀಪ ತಪ್ಪದೆ
ಬೆಳಗಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಗೂಡು ಕಪ್ಪು ಹಿಡಿದುಹೋಗಿತ್ತು.

ಅವನು ಭೂ ಶಾಯಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ, ಹೊಲದ ಕೂಲಿಗಳು
ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ರೆಂಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನೇ
ಕೈಯಾರ ಉತ್ತಿ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆ ತೆಗೆದು ತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಣ್ಣು
ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಮಣ್ಣಾಗಿ ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿ ತಂದೆ ಜೊತೆ
ತಾನೂ ಇಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿ ಬಿಡಬೇಕಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಮೈಸೂರಿಗೇ ಹೋಗಿ ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ
ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸಾಧ್ಯ! ತಾನೇನೂ ತನ್ನ ಹೊಲ ಮಾರಿ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವಲ್ಲ!
ಇದರ ಒಡತನ ತಾನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೀನಲ್ಲಾ!... ಮೈಸೂರಿನ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸಿ
ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೇ ಬರೀನಲ್ಲಾ!... ಹೌದು, ಈ ತನ್ನ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ
ತೆಗೆದು ಬಾಳುತ್ತೇನೆ...

ಶಿವಣ್ಣ ಮತ್ತೆ ಮೈಸೂರಿಗೇ ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅವನ ಮಾವನ
ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಸ್ಥಿತಿವಂತರು ಅವನನ್ನು
ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಊರ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚೇರ್‌ಮನ್ ಸಹಾ
ಅವರೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದುದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.

‘ಯಾನು ಶಿವಣ್ಣಾ... ಮತ್ತೆ ಮೈಸೂರಿಗೇ ಹೊಂಟಿದ್ದೀಯಂತೆ?... ನೀನು
ಹೊಲ ಮನೆ ಮಾರಿ ಬಿಡುವ ಯೋಚನೆ ಬನಾರ ಇಟ್ಟುಂಡಿರಿಯಾ ಯಾನು?
ನೋಡಪ್ಪಾ ಇವು ಅಣ್ಣಗೆರಿಯವ. ಇವುಗೆ ಹತ್ತಿ, ಎಣ್ಣೆ ಗಿರಣಿ ಅದೆ...
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ, ಅಣ್ಣಗೆರರಿಗೆ ಸಮೀಪ ಇರೊ ಭೂಮಿ ತಲಾಶು ಮಾಡ್ತಿದ್ದ ಇವುಗೆ
ಬೇಕಾದವರು ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿ ತೆಗೆಬೇಕಂತ ಅದಾರೆ... ನಿನ್ನ ಜಾಗ ಅವುಗೆ ಅನುಕೂಲ
ಐತೆ... ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಸನೀಕ ಇರಾದ್ರಂದ ರೇಲು ಗಾಡಿಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಾರ್ಖಾನೆ
ಸಾಮಾನು ಸಾಗೋದು ಸುಲಭ ಐತೆ... ಮುಂಬೈ ಸಹ ಹೋಗ್ಲಿಕ್ಕೆ ವರಾಧೆ...
ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಂತಪ್ಪ ಭಾರಿ ಕುಳ... ಆ ಕಾರ್ಖಾನೆ
ಇಡೋ ಸಾವ್ವಾರ್ಯ ಮುಂಬೈಲಿ ಇದಾರಂತಪ್ಪ.’

‘ಅವು ಅದೆಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತರು ಅದಾರೆ ಅಂದ್ರೆ ಅವುಗೆ ಓಡಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ
ಸ್ವಂತದೊಂದು ಸಣ್ಣ ಇಮಾನಾನೂ ಐತಂತಪ್ಪ!... ಆತ ನನ್ನ ನಂಬಿ,
ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಒಳ್ಳೆ ಜಾಗ ನೋಡಿದು ಅಂದಾರಂತಪ್ಪ... ನೀ
ಮಾರಾ ಹಂಗ ಇದ್ದ ಹೆಳ್ಳಿಡಪ್ಪಾ... ನಿಂಗ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಿ ಹಣ ಬದ್ರದೆ...!
ಇಂತಾ ಅವಕಾಶ ಬಿಟ್ ಬಿಡಬಾರದಪ್ಪಾ...’ ಎಂದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ವಹಿಸಿದ್ದ
ಅಣ್ಣಗೆರಿಯವ ಶಿವಣ್ಣನಿಗೆ ತಲೆ ಬಿಸಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವನು ಹೊಲ
ಮಾರುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ, ತಂದೆ ಬಾಳಿ
ಮಣ್ಣಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಹೊಲ ಅವನ ಜೀವವೇ ಆಗಿತ್ತು.

‘...ನಾ ಹೊಲ ಮಾರ್ತೀ ಅಂತ ಯಾರು ಹೇಳ್ತೆ ಹತ್ತು?...’ ಎಂದ
ಆಕ್ರೇಷಣೆ ದನಿಯಲ್ಲಿ.

‘ಬ್ಯಾಸ್ ಬೀಳ್ಬಾಡಪ್ಪ... ನೀ ಊರೇ ಬಿಟ್ಟಿಕ್ಕೆ ಹೊಂಟಿದ್ದೀ... ಇನ್ನ
ಹೊಲಯಾಕಾ...? ಕೈ ತುಂಬಾ, ಕೋಟ್ಯಾಧೀಶ್ವರ ಆಗೂ ಹಾಂಗ ರೊಕ್ಕ
ಬದ್ರಿತ್ತಿ... ಮಾರಿ, ಜಾಣ್ಣಾಂಗ ಹೋಗಿ ಪಟ್ಟ ಸೇರೊಂಡು ಸುಖವಾಗಿರು...!’
ಎಂದು ತಾಕಿತು ಮಾಡಿದುದು ಚೇರ್‌ಮನ್.

‘ನನ್ನ ಸುಖ ಎಲ್ಲಿಡೆ ಅಂತ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತಿ...! ನಿಮಗಾಕೆ ಆ ಚಿಂತಿ...?’

‘ಅಲ್ಲ... ಆ ಪಾಟಿ ಹಣ ಬರೋ ಹಾಂಗ ಇದ್ದ ಈ ಹೊಲ ಯಾಕಾ
ಅಂತಿನಿ... ಇಲ್ಲಿ ಮಂದಿ ಆದ್ರಾ ಏನೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಾವಿರದಲ್ಲಿ ಕೇಳ್ತಿದ್ದು...
ಆಗ ಕೊಡೋದು ಬ್ಯಾಕರಿಲ್ಲ... ಆದ್ರೆ ಬಂದಿರೊ ಮಂದಿ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ

ಗಂಗಾ ವಾಸವಿದ್ದ ಶೆಡ್ ಅನ್ನು ಕೆಡವಿ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪ
ಕಟ್ಟುವ ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಗಂಗಾಗೆ ನೆಲೆ
ಇಲ್ಲದಂತಾದಾಗ ಶ್ರೀಧರ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಲೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ
ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಾಸಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸಾಂತ್ರನ
ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗೆಯ ಮಗಳು ಬಹಳ ಚುರುಕಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದು
ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಪುಗೆ ಇಂದ್ರಾಗಾಂಧಿ
ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗೆಯ ಗಂಡ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ನಾಟಿ ವೈದ್ಯ
ಶಿವಣ್ಣ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲೇ ತಳೆ ಊರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಗಂಗಾ ಶಿವಣ್ಣ ತನ್ನ
ಗಂಡ ಎಂದು ಯಾರ ಬಳಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು
ಶಿವಣ್ಣನೂ ಗಂಗಾಗೆ ತಾಕಿತು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಕೊಡುತ್ತಾರಪ್ಪ...’ ಪಿಟೀಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟವನು ಮುಂಬಯಿ ಸಾಹುಕಾರನ
ಕಡೆಯ ಅದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಮನುಷ್ಯ. ಶಿವಣ್ಣನಿಗೆ ಈಗ ನಿಜಕ್ಕೂ ಸಿಟ್ಟೇರಿತು.

‘ನನ್ನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಬ್ಯಾರೇವು ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಾಂಗ ಇಲ್ಲೀ... ನೀವು ಎಷ್ಟೇ ಕೋಟಿ
ಕೊಡಸದ್ರೂ ಅದು ಪುಡಿಗಾಸು...!’

ಛೇರ್‌ಮನ್ ಮೆದುವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದ, ‘ಅಲ್ಲ ತಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನ
ಮಾವನ ಕೈಯಾಗ ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟ ಹೋಗ್ಲೀ ಹತ್ತಿದ್ದೀ... ಅವನ್ನೂ
ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ... ಏಟು ಜಿನ ನೋಡ್ತಾನೆ?... ಆ ಮೇಲೆ ಅದು ಪಾಳು
ಬಿದ್ರ...?’

ಶಿವಣ್ಣ, ‘ಹಂಗಲ್ಲಾ ಮಾತು ಆಡಬ್ಯಾಡ್ಲೀ... ಪಾಳು ಬೀಳಸ್ತೆನೇನೀ...?
ಯಾನು ಮಾತಾಡ್ತೀರಾ...? ಅದು ನನ್ನ ಜೀವ ಐತೆ...!’

‘ಹೌದು ಶಿವಣ್ಣ, ಅದು ನಂಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತಿ... ಅದೇ ಅಷ್ಟು ರೊಕ್ಕ ಕೊಡ್ಲಿಕ್ಕೆ
ನಾನು ಮುಂಬೈ ಮಂದಿಗೆ ಮುಂಚಿನೇ ಹೇಳಿದ್ದೀ...’ ಅವನ್ನ ಬೇಕಾರ
ಕರಸ್ತೀನ... ಮಾತುಕತೆ ನೀನಾ ಆಡ್ತೀಯಂತ... ನೀನು ಎಷ್ಟು ಹಣ ಕೇಳದ್ರೂ
ಅಷ್ಟೂ ಕೋಡಾಕೆ ಅವು ಸಿದ್ದ... ಮುಖ್ಯ ಅವುಗೆ. ಈ ಜಾಗ ತುಂಬಾ ಅಂದ್ರೆ
ತಿಂಬಾ ಅನ್ನೂಲ ಆಗ್ಲಿತ್ತಿ...’ ಎಂದ ಅಣ್ಣಗೆರೀ ಎಣ್ಣೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಯವ.

ಶಿವಣ್ಣ ತಾತ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ, ‘ನಂಗೆ ಹೊಲಾ ಮಾರೊ ಮನ್ನ ಇಲ್ಲೀ...
ನೀವು ಹೊಂಡಬೋದು... ಹೊಂಡ್ಲೀ...’

ಚೇರ್‌ಮನ್ನನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು, ನಿರಾಸೆ ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಅವನೂ ಅವನ
ಗೆಳೆಯನೂ ಶಿವಣ್ಣ ಹಣದಾಸೆಯಿಂದ ಹೊಲ ಮಾರೇ ಮಾರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ
ಭರವಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮಾರಿದ್ದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಲಾಭವಿತ್ತಲ್ಲಾ! ಆದರೆ
ಶಿವಣ್ಣ ಎಷ್ಟೇ ಆಸೆ ತೀರಿದರೂ ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ಹಣವನ್ನು ಕಿಲುಬು ಕಾಸಿನಂತೆ
ಕಂಡಿದ್ದ.

‘ಆ ಕಾಕೀ... ಈ ಚೇರ್‌ಮನ್ನರು ನಂಗೆ ಒಳಿತು ಮಾಡಲು’ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು
ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದ್ರಲ್ಲಾ... ಹಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದೋರು...!’ ಎಂದುಕೊಂಡು,
ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಸೋದರ ಮಾವನಿಗೆ ‘ಯಾರಾದರೂ
ಪಾಲದ ಬಗ್ಗೆ, ಮದುವೆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತು ತೆಗೆದು ಬಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಉಗಿದು
ಹೊಪ್ಪು ಕಳುಹಿಸು’ ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ನಡೆದಿದ್ದ.

7

ಕಸೂತಿ ಕಲೆಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ

‘ಸುನಂದ ಬನ್ನಪ್ಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಣ್ಣಂದಿನಿಂದ